

18. Semykina M.V., Dudko S.V. Motyvatsiyni mekhanizm profesiinoho rozvytku personalu ta yoho adaptatsiia do zavdan yevro-intehratsii [The motivational mechanism of professional development of personnel and its adaptation to the tasks of European integration] 2021. PhD Thesis. RVL TsNTU. Materialy konferentsii CUNTU 2017. S.11-14. [in Ukrainian]
19. Sysioieva S. Osvitni reformy: osvitolohichni kontekst [Educational reforms: educational context] Osvitlohiia. 2013. Vyp. 2. S. 36-45. [in Ukrainian]
20. Skoryk, T. V. Osvita vprodovzh zhyttia v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv [Lifelong education in the context of European integration processes] 2016. [in Ukrainian]
21. Khomynets, S. I. Poniattia ta vydy akademichnoi mobilnosti studentiv [Concepts and types of academic mobility of students] Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu : seriia: Pedagogika. Sotsialna robota / hol. red. I.V. Kozubovska. Uzhhorod : Hoverla, 2019. Vyp. 2 (45). S. 223–227. [in Ukrainian]
22. Iaroshynska O. O. Proektuvannia osvitnoho seredovyshcha profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly [Designing an educational environment for professional training of future primary school teachers] : monohrafiia. Uman : FOP Zhovtyi O. O., 2014. 456 s. [in Ukrainian]
23. Spivakovsky A., Petukhova L., Anisimova O., Horlova A., Kotkova V., Volianiuk A., ICT as a key instrument for a balanced system of pedagogical education. CEUR Workshop Proceedings. 2020, Volume 2740, Pages 307 – 321. 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. Volume I: Main Conference, ICTERI 2020, 6 October 2020 - 10 October 2020

***Petuhova L., Volianiuk A. Motivation of future teachers to perform international activities in the context of European integration processes***

*The article shows the impact of the processes of globalization and European integration on the training of future teachers as competitive specialists taking into account the conditions of martial law and distance learning. The mechanisms of European integration processes in education, the trends of reforming the Ukrainian education system in accordance with the requirements of the European Union, European values and principles are characterized, and the scientific literature on this issue is reasonably covered. It has been determined how the development of human capital in accordance with European values and standards successfully leads to qualitative changes in the education system at all levels. The process of European integration in the formation of a modern space for the growth and education of teachers, criteria and principles of transformation of Ukrainian higher education institutions to European requirements is characterized, which positively affects the competitiveness of future teachers who are able to adapt to the complex conditions of today and are motivated to self-development. The main types of international cooperation of the awardees are defined, in particular, the role of academic mobility is characterized as a key requirement of the integration processes of Ukrainian higher education institutions into the international educational space, which opens up opportunities for the professional and personal development of the future teacher, gaining experience and broadening one's outlook, exchanging cultural and scientific achievements. The results of the study of the motivational sphere of future teachers to carry out international activities in the context of European integration processes are highlighted: the needs of applicants of specialties 012 Preschool Education, 013 Primary Education and 016 Special Education of Kherson State University regarding international cooperation, their interests, motives of interest in international cooperation, as well as the reasons for low activity level. Changes in the attitude of the acquirers to international activities during martial law were analyzed.*

**Key words:** motivation, European integration processes, international cooperation, motives, academic mobility, professional training.

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.11>

**Пінчук І. О.**

**РОЗВИТОК АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ  
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДНА З ПЕРЕДУМОВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ  
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

*Закономірною тенденцією розвитку сучасного суспільного життя є глобальні інтеграційні процеси, в умовах яких Європою обрано інтеграційний інтелектуально-інноваційний розвиток. Сутнісним проявом цього стали Європейська культурна конвенція і Болонський процес, члени якого мають дотримуватися їх основних принципів у системі вищої освіти. Відповідно, виникає потреба сьогодення вітчизняним фахівцям і науковцям, зокрема й освітньої галузі, вільно володіти хоча б однією іноземною мовою (найактуальнішою сьогодні є англійська як міжнародна мова науки й сучасних технологій). Тому в дослідженні наголошено на потребі розвитку англomовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, що є передумовою успішної інтеграції України в європейський освітній простір. Вищезазначене обумовлює потребу вільного володіння іноземною мовою випускниками закладів вищої освіти України як важливого чинника конкурентноспроможності їх на світовому ринку праці. Метою статті є теоретичний аналіз особливостей розвитку англomовної комунікативної компетентності фахівців педагогічної галузі в професійній діяльності. Зазначено, що актуальним завданням розвитку іноземної комунікативної компетентності майбутніх фахівців є створення знань фахової терміносистеми та набуття вмінь і навичок використовувати вузькоспеціалізовану лексику для вико-*

нання професійно орієнтованих завдань, спрямованих на досягнення успішного спілкування у виробничих ситуаціях. У ході добору автентичних наукових фахових текстів перевага надається оригінальним публікаціям професійно орієнтованого спрямування, оскільки саме вони дають змогу об'єднати в єдине ціле найважливіші напрями у навчанні іноземної мови: наукові монографії англійською мовою, матеріали конференцій, публікації результатів теоретичних і спеціальних досліджень, аналітичні статті у періодичних і фахових виданнях англійською мовою, що насичені відповідними професійними термінами й розкривають наукові поняття. Фахові тексти мають задовольняти інформаційно-пізнавальні потреби здобувачів вищої освіти й стимулювати англомовну мовленнєву взаємодію майбутніх фахівців на професійну тематику, доповнювати їхні знання зі спеціальності шляхом відтворення та смислової переробки здобутої інформації, розширювати комунікативну спроможність студентів до реального спілкування англійською мовою.

**Ключові слова:** інтеграція, європейський простір вищої освіти, здобувачі вищої освіти, англомовна комунікативна компетентність.

Курс України до європейської інтеграції потребує якісних змін у сфері науки й освіти, що, своєю чергою, вимагає розроблення нових механізмів співробітництва з урахуванням вимог Болонської декларації. Відповідно, сучасні вимоги до вищої освіти є сферою формування людського капіталу з високим рівнем знань, креативності, мобільності, сучасними професійними навичками, здатністю до інноваційної діяльності, значно підвищилися [1]. У більшості Європейських країн система вищої освіти розвивається відповідно до здобутків науки, нових технологій і потреб модернізації економіки, що мають тенденцію до постійного прискорення. Вищезазначене обумовлює потребу вільного володіння іноземною мовою випускниками закладів вищої освіти України як важливого чинника конкурентноспроможності їх на світовому ринку праці.

**Метою статті** є теоретичний аналіз особливостей розвитку англомовної комунікативної компетентності фахівців педагогічної галузі в професійній діяльності.

Глобальні інтеграційні процеси сучасного світу – об'єктивна й закономірна тенденція розвитку усіх сфер суспільного життя. Україна не може перебувати поза цивілізаційними процесами сучасності, оскільки належить до однієї з найбільших європейських країн [9]. Інтеграція України до Європейського дослідницького простору є частиною імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом через підтримку реформування та реорганізації системи управління науковою й освітньою сферами, участі у рамкових програмах ЄС з досліджень та інновацій, спільної реалізації міжнародних наукових програм та спільних досліджень [5].

У євроатлантичному векторі співробітництво у сфері науки та інновацій здійснюється через посилення взаємодії з міжнародними організаціями. Окрім того, ведеться робота над адаптацією принципу Відкритої науки, що сприятиме інтеграції української інфраструктури до європейських дослідницьких інфраструктур та їх консорціумів, а також долучення до розбудови Європейської Хмари Відкритої Науки [6].

В умовах світової глобалізації, змінності, конкурентності й мобільності Європою обрано інтеграційний інтелектуально-інноваційний шлях розвитку зі збереженням цінності європейської різноманітності, громадянської активності і відповідальності. Сутнісним проявом цього вибору стали Болонський процес (1999 р.) щодо створення європейського простору вищої освіти (ЄПВО) і Лісабонська стратегія (2000 р.) побудови європейського дослідницького простору (ЄДП) [4]. Україна офіційно приєдналася до Болонського процесу тільки на щорічній конференції міністрів вищої освіти європейських держав у Бергені (Норвегія) підписанням 19 травня 2005 р. Болонської декларації, в ході якої міністри 45 держав вищої освіти європейських країн, у тому числі України, 20 травня 2005 р. прийняли підсумкове комюніке “Європейський простір вищої освіти – досягнення цілей”.

Учасниками Болонського процесу можуть стати не лише країни Європейського Союзу, оскільки цей процес не обмежений його географічними рамками, а й країни, що є членами Європейської культурної конвенції та доведуть готовність дотримуватися основних принципів Болонського процесу в системі вищої освіти. Очевидно, що альтернативи в Україні немає, вітчизняній освіті сьогодні необхідний перехід до реалізації стратегії євроінтеграції, що сприятиме підвищенню якості вітчизняної вищої освіти й вирішенню проблем визнання українських дипломів у Європі [2].

Пізніше, 21 жовтня 2020 року, під час установчого засідання Комісії з питань координації виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС т.в.о. Міністра Сергій Шкарлет наголосив на тому, що євроінтеграційні прагнення України у сфері освіти й науки відображені в реформах Міністерства освіти і науки України та покликані покроково утвердити кращі стандарти європейської освітньої і наукової традиції в українському суспільстві. У 2021 році наказом Міністерства освіти і науки (від 10.02.2021 № 167) було затверджено оновлену дорожню карту інтеграції України до ЄДП, яка є стратегічним документом, що охоплює багатосторонні процеси з метою системної підтримки науки та інновацій [6].

Очевидно, що на шляху до європейської інтеграції, українським фахівцям і науковцям будь-якої галузі, зокрема й освітянської, необхідно вільно володіти хоча б однією іноземною мовою (найактуальнішою сьогодні є англійська як міжнародна мова науки й сучасних технологій). Тому в зазначених вище документах наголошено на потребі вдосконалення іншомовної підготовки студентів, що є передумовою успішної інтеграції України в європейський освітній простір.

Нами було проаналізовано низку публікацій, де зазначено досягнення і проблеми формування європейського простору вищої освіти. У науковій роботі Гарбен С. “Майбутнє вищої освіти в Європі” зацентровано

увагу на важливості створення потужного європейського простору вищої освіти та необхідності розробки повноцінної законодавчої бази [15]. У виданні “Європейський простір вищої освіти: між критичними роздумами та майбутньою політикою” представлено роботи більше 50 науковців Болонського процесу [19], представлено основні аспекти вищої освіти.

У ході аналізу наукової літератури було виявлено як переваги, так і недоліки європейської системи вищої освіти. У роботах Б. Сюра і Л. Дека [13; 14] розкрито особливості етапів розвитку європейського простору вищої освіти, зазначено на суттєвому реформуванні освітньої системи, проте увагу зацікавлено на зниженні оптимізму внаслідок зростання труднощів протягом останніх років щодо виконання зобов'язань. На сьогодні важливим видається виявлення основних напрямів розвитку вищої освіти в Європі й у світі з метою розробки більш ефективної освітньої політики [16; 20].

Окрім того, велика кількість вітчизняних науковців аналізують тенденції модернізації європейського простору вищої освіти й обґрунтовують необхідність активної участі в ньому України як основного вектору вдосконалення української системи вищої освіти. Фундаментальні наукові праці вітчизняних учених і педагогів були присвячені різним аспектам інтеграції України в європейський простір вищої освіти: В. Бунда [4], С. Бунда [4], Ф. Вашук [4], О. Жидкова [10], В. Луговий [5], О. Турута [10], А. Феґер [4], Є. Хан [11] та ін. Проблема оволодіння іноземними мовами як важливою вимогою підготовки фахівців в умовах Болонського процесу займалася Д. Білак [4]. У дослідженні М. Полужин розглядав знання іноземних мов як важливий чинник конкурентоспроможності випускників ЗВО України [4].

Вітчизняна вища освіта вже зробила певні кроки для досягнення основних цілей Болонського процесу: введення незалежного зовнішнього оцінювання випускників шкіл, що забезпечує прозорість вступу до закладів вищої освіти; введення трициклового навчання вищої освіти (бакалаврат, магістратура, доктор філософії); запровадження кредитно-модульної системи навчання (застосування академічних перевідних кредитів ECTS); участь здобувачів вищої освіти в організації освітнього процесу, що має на меті розвиток самостійності студентів і вибір ними дисциплін для вивчення; розширення мобільності здобувачів вищої освіти й викладачів; формування системи контролю якості вищої освіти; додатки до дипломів європейського зразка. Потужний поштовх розвитку дистанційної освіти був спричинений медичними карантинними обмеженнями у 2020 та 2021 рр. та військовою агресією Росії проти України в 2022 р.

Проте перед нами є ще ряд викликів, що потребують вирішення, зокрема інтеграція вищої освіти й досліджень, проблеми юридичного визнання дипломів вітчизняних закладів вищої освіти у країнах Європейського Союзу; забезпечення умов для молодих науковців і дослідників, які залишаються в Україні й розвиватимуть її потенціал у майбутньому; адаптування законодавства України до вимог Євросоюзу; підготовка фахівців, спроможних захистити інтереси країни у жорстких умовах сьогодення тощо.

Необхідною передумовою як євроінтеграційних процесів в Україні, так і формування висококваліфікованих фахівців, які були б конкурентоспроможними на загальносвітовому і європейському ринках праці, є вивчення якомога більшої кількості іноземних мов у сучасному світі. З цією метою українській освіті потрібні ефективні мовні стратегії, спрямовані на гармонійне й узгоджене вивчення мов національного, міжнаціонального й міждержавного спілкування та покликані навчати використовувати іноземну мову як інструмент міжкультурного спілкування й ведення неконфронтаційного діалогу між народами, культурами й цивілізаціями [4].

Сьогодні англійська мова стає головною у сфері науки, на користь чого свідчить, наприклад, те, що організатори міжнародних наукових конгресів фактично відмовляються від послуг синхронних перекладачів. Крім того, внутрішньою мовою переважної більшості європейських освітніх стейкхолдерів, первинне походження яких не є англійським або американським, стала англійська. Знання англійської мови є однією з важливих вимог підготовки фахівців в умовах Болонського процесу. Сьогодні істотно змінилися вимоги до володіння іноземною мовою фахівцями всіх рівнів, першорядного значення набувають практичні навички, що передбачають знання мови на усному та писемному рівнях, уміння використовувати її у власній професійній діяльності [8].

Ситуація, що склалася сьогодні на вітчизняному ринку освітніх послуг, не є найсприятливішою. Випробування пандемією, починаючи з 2019 року, вторгненням російських військ в Україну в лютому 2022 р. сприяли тому, що величезна кількість вітчизняних науковців і освітян виїхали за кордон, у результаті чого шукають альтернативу дистанційної роботи в Україні, бо відчули практичну неконкурентоспроможність без знання іноземних мов, і перш за все англійської. Адже умови сучасного світу динамічно змінюються, і коли ми говоримо про адекватний вимогам сучасності рівень знань, то маємо на увазі не тільки обсяг останніх, а й здатність людини постійно навчатися, швидко знаходити потрібну інформацію з різномовних джерел, систематизувати її та правильно застосовувати на практиці [4, с. 265].

Процеси глобалізації економіки та інтеграції сучасного українського суспільства до європейського освітнього простору висувають нові вимоги роботодавців щодо рівня володіння майбутніми спеціалістами англійською мовою. Одна з таких вимог полягає в тому, щоб вони могли здійснювати пошук в інтернеті професійно значущої інформації англійською мовою, ефективно її опрацьовувати й використовувати.

Підвищення компетентності через вивчення іноземних мов у вітчизняних ЗВО повинна мати чітку професійну спрямованість. На сучасному етапі модернізації вищої освіти в Україні все більшого значення

набувають практико-орієнтовані системи навчання, що дозволяють організувати освітній процес у закладах вищої педагогічної освіти з урахуванням специфіки майбутньої професії. Ряд вітчизняних учених зазначають, що сучасна педагогічна освіта змінює вектор від підготовки вчителя-спеціаліста, здатного лише відтворювати традиційну модель педагогічної діяльності, до підготовки компетентного вчителя-професіонала, здатного будувати власну професійну діяльність відповідно до реальних умов і вимог праці. Одним із найпродуктивніших у цьому напрямі вони вважають контекстне навчання, під час якого професійний і соціальний зміст вивчається мовою окремих наук і за допомогою всієї системи традиційних і нових форм, методів і засобів навчання й моделюється як діяльність майбутнього вчителя [12].

Професійна ефективність залежить від багатьох факторів, а хороші навички вербальної іншомовної комунікації як основи для продуктивних стосунків, взаєморозуміння та реалізації цілей і завдань професійної ефективності як способу самовдосконалення, самореалізації та подолання особистісних криз мають велике значення. Вітчизняні вчені В. Ковальчук і Т. Єрмак у своїй роботі доводять, що комунікативні навички є основними у формуванні лідера [17].

Із метою розвитку іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів студентами вивчається курс англійської мови, що ставить на меті її подальше застосування в майбутній професійній діяльності, зокрема: оформляти й перекладати документи, спілкуватися у професійній діяльності, вести ділову кореспонденцію з іноземними партнерами.

Актуальним завданням у навчанні англійської мови студентів закладів вищої освіти України є створення ними знань фахової терміносистеми та набуття вмінь і навичок використовувати вузькоспеціалізовану лексику для виконання професійно орієнтованих завдань, спрямованих на досягнення успішного спілкування у виробничих ситуаціях. Виконуючи зростаюче соціальне замовлення на підготовку таких спеціалістів в умовах розширення міжнародних зв'язків, ряд нормативних документів Міністерства освіти і науки України визначають предметом навчання майбутніх фахівців спеціальну галузеву лексику. Уся робота в цьому напрямі має ґрунтуватися на вивченні науково-педагогічної літератури з обраної тематики та положень Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти [4], згідно з якими основні стратегії відбору лексики вміщують знаходження усних і писемних іншомовних автентичних текстів та ключових слів у тематичних полях із відповідним урахуванням потреб тих, хто вивчає іноземну мову. Тексти за спеціальністю є не лише основним джерелом накопичення фахового термінологічного словника здобувачів вищої освіти, а й засобом становлення та розвитку їхньої професійної майстерності, що сприяє підвищенню культури термінологічного спілкування та професійно орієнтованої ерудиції.

У процесі відбору фахових текстів, що задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів і слугують опорою для стимулювання навчальної іншомовної мовленнєвої взаємодії майбутніх фахівців на професійну тематику, доповнюють їхні знання з фаху шляхом відтворення та смислової переробки отриманої інформації, розширюють комунікативну спроможність студентів до реального спілкування англійською мовою, пріоритет під час добору автентичних текстів віддається оригінальним публікаціям професійно орієнтованого навчання, оскільки саме вони дають змогу об'єднати в єдине ціле найважливіші напрями у навчанні іноземної мови: наукові монографії англійською мовою, матеріали конференцій, публікації результатів теоретичних і спеціальних досліджень, аналітичні статті у періодичних і фахових виданнях англійською мовою. Важливо, щоб тексти були насичені відповідними термінами, що розкривають наукові поняття і дають їм однозначне трактування [4, с. 271].

Крім того, джерелом збагачення словникового запасу студентів є також автентичні англомовні матеріали у вигляді ділових листів, контрактів, угод, декларацій, рекламних проспектів фірм і компаній, протоколів ділових зустрічей, прайс-листів, анотацій і звітів про виконання проєктів, електронних повідомлень інформаційного характеру тощо. Такі багатогранні автентичні матеріали містять насичену термінами фактологічну інформацію і є зразком мовної норми іншомовного ділового стилю спілкування, а також несуть у собі екстралінгвальну інформацію, що є мотиваційним рушієм під час навчання іноземних мов.

Ефективність організації освітньої інтерактивної діяльності з розумінням смислової інформації та результативність засвоєння термінологічної лексики під час уживання її у висловлюваннях здобувачів освіти залежить від контенту, важливим критерієм якого є здатність бути ще й стимулом для породження власного висловлювання з використанням галузевої термінології, що дуже важливо для реалізації комунікативних намірів під час англомовного спілкування майбутніх фахівців. Важливим є і критерій практичної необхідності, який передбачає відбір лексики, необхідної для задоволення прагматичних потреб здобувачів освіти в оволодінні галузевою термінологією. Якщо відібрана лексика не має для студентів практичного значення у плані комунікації, якщо у них не відчувається потреби у сприйнятті й засвоєнні термінологічного вокабуляру, то свідомо чи не свідомо студент менше уваги звертатиме на запропоновані йому слова, що знизить ефективність засвоєння лексики, а відтак і впаде рівень сформованості англомовної комунікативної компетентності.

На наступному етапі інтеграції України в європейські освітні й культурні структури першочергового значення набуває питання підготовки спеціалістів, здатних успішно реалізувати процес співробітництва України з Європою та всім світом. Однією з найважливіших умов розв'язання цього завдання є необхідність озброєння молодих спеціалістів навичками й уміннями професійного спілкування іноземною мовою, передусім ведення ділових усних та писемних переговорів англійською мовою. У зв'язку з цим особливої

гостроти набуває питання підвищення якості іншомовної підготовки майбутніх фахівців, їх умінь і навичок міжкультурної комунікації, що є запорукою їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. Лінгвістичною основою набуття студентами іншомовної комунікативної компетентності є оволодіння термінологічною лексикою сфери майбутньої професійної діяльності. Одним із ефективних засобів для досягнення успіху у вивченні спеціальної лексики є використання технологій інтерактивного навчання, що охоплює: рольові та ділові ігри, симуляції, групові дискусії, проєкти, “круглі столи”, тренінги тощо, що розвиває вміння аргументувати свою точку зору на способи розв’язання певної виробничої проблеми, вміння інтерпретувати факти або статистичну інформацію, прогнозувати хід подальших дій, оцінити ситуацію через призму власного досвіду і прийняти правильне управлінське рішення [18].

Виконуючи серії професійно спрямованих завдань проблемного характеру, студенти активізують у мовленні термінологічну лексику, що робить іншомовне спілкування змістовним і предметним. Інтерактивне навчання активізує комплекс професійних знань і вмінь студентів, формує такі якості, як готовність адаптуватися в нових умовах, здатність до інноваційного мислення, креативність, ініціативність, відповідальність. У процесі розвитку іншомовної лексичної компетентності як компонента інноваційної комунікативної компетентності за допомогою широкого діапазону видів інтерактивної навчальної діяльності, здобувачі вищої освіти вдосконалюють і власну професійну компетентність, що має для них важливе значення.

У період значного поширення інформації іноземними мовами студентам немовних закладів вищої освіти необхідно вміти її знайти, переглянути, прочитати, виділити й опрацювати необхідний матеріал, тому читання у всіх його видах є для них одним із важливих пріоритетів.

Одним із важливих і необхідних для майбутніх фахівців немовних спеціальностей вмінь і навичок є реферування фахових текстів. Читання й подальше реферування спеціальної літератури дозволяє розширити обсяг термінологічного запасу студентів, оскільки засвоєння термінів у відповідному до спеціальності контексті уможливорює краще розуміння їх значення і сприяє їх запам’ятовуванню. Під час роботи над написанням реферату відбувається сприйняття і смислова переробка інформації, її трансформування й письмова презентація у вигляді вторинного тексту, анотації [4, с. 274].

Практика проведення такого типу роботи показала, що аналітично-синтетична розумова діяльність значно сприяє мимовільному запам’ятовуванню термінів, довготривалому утримувannya їх у пам’яті і швидкому відтворенню. Тому підготовка і написання рефератів та анотацій на різні публікації є дуже ефективним методом роботи, спрямованим на оволодіння студентами термінологічною лексикою за фахом. Створення студентами вторинних текстів типу рефератів із їх подальшою усною презентацією може бути важливою формою проєктної роботи, що також виявилася ефективною технологією інтерактивного навчання, за якої іноземна мова сприймається як засіб взаємодії. При цьому акцент на вправляння як такому зміщується на розумову діяльність, що потребує володіння певними мовними засобами, вміння творчого застосування мовного матеріалу.

Проєктна робота, крім того, розвиває вміння працювати в команді, характеризується тісним співробітництвом учасників тимчасового творчого колективу у процесі міжособистісного спілкування. Працюючи над підготовкою такого проєктного продукту у складі міні-груп, студенти формують свої мовленнєві лексичні навички, розвивають аналітичні здібності і креативне мислення, вчаться формулювати й обґрунтовувати власні судження з використанням у писемному мовленні термінологічної лексики, що забезпечує професіоналізацію навчання.

Принцип інтерактивності у процесі навчання писемного мовлення через написання рефератів реалізується також під час редагування робіт, виправлення недоліків під час взаємоперевірки, взаємооцінювання. Студенти активно взаємодіють як один із одним, так і з довідковою літературою, словниками, навіть комп’ютерними програмами, щоб домогтися правильного й логічного викладення у рефераті іншомовного матеріалу, кращої читабельності роботи [4, с. 275]. Особливої актуальності набуває взаємодія у процесі аудиторної та самостійної роботи, коли студенти використовують, наприклад, можливості електронної пошти для консультацій із викладачем, для взаємного обміну інформацією щодо значення того чи іншого терміна, для вироблення спільної оптимальної думки щодо вирішення різних питань, що дає кожному учаснику мовленнєвої взаємодії оптимальні можливості в його становленні як конкурентоспроможного фахівця. В аспекті навчання студентів термінологічної лексики інтерактивні технології навчання уможливають створення ґрунтовної лінгвістичної бази для формування іншомовної комунікативної компетентності й забезпечення якісного рівня української освіти відповідно до вимог Болонського процесу.

Основними завданнями самостійної роботи з опанування іноземної мови у позааудиторний час є вдосконалення знань, умінь і навичок використання іноземної мови у професійній галузі, набутих на заняттях в аудиторний час, розширення країнознавчого світогляду, всебічний та гармонійний розвиток, виховання культурних, етичних та естетичних смаків, самостійності та послідовності у навчанні, сприяння шанобливому ставленню до людей та країни, мова якої вивчається. У зв’язку з ними виникає потреба в успішній організації самостійної роботи, яка передбачає належне ресурсне забезпечення.

Основними формами самостійної роботи студентів під час вивчення іноземної мови є практичні та індивідуальні заняття, консультації, написання творчих робіт (так званих есе) на задану тему, домашні контрольні роботи, підготовка рефератів, повідомлень для аудиторних занять, опрацювання анотацій до курсових і дипломних робіт.

**Висновки.** Зважаючи на те, що зміни у структурі міжнародних відносин, глобалізація та міграційні процеси сприяли переосмисленню мети вивчення іноземних мов, змінилась і мотивація до оволодіння, зокрема, англійською мовою як засобом міжнародного спілкування. Відповідні зміни відбулися і в лінгвістичних та соціально-психологічних концепціях, що лежать в основі розвитку англомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Отже, основними характеристиками євростандартів навчання англійської мови студентів вітчизняних педагогічних закладів вищої освіти є навчання за вимогами європейських університетів: усвідомлення відповідальності за власне навчання, розвиток навичок самостійного оволодіння англомовним матеріалом, здатність до самоаналізу й самоконтролю, що дозволить майбутнім фахівцям інтегруватись у європейський освітній простір та витримати конкуренцію на міжнародному ринку праці.

#### Використана література:

1. Антонюк В. Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу. *Журнал європейської економіки*. 2021. Том 20, № 3(78). С. 573–595.
2. Артёмов І. В. Інтеграція вищої освіти України у світовий освітній простір: внесок Закарпатського державного університету. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 108(1). С. 29–37. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv\\_2012\\_108%281%29\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_108%281%29_6).
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. Ужгород : ЗакДУ, 2011. 560 с.
5. Луговий В. І. Інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень – важлива складова геополітики України: успіхи і труднощі реалізації. *Геополітика України: історія і сучасність*: зб. наук. пр. Ужгород: Ліра, 2009. Вип. 1. 312 с.
6. Наказ Міністерства освіти і науки України № 167 від 10 лютого 2021 р. “Про затвердження дорожньої карти з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору”. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-z-integraciyi-naukovo-innovacijnoyi-sistemi-ukrayini-do-yevropejskogo-doslidnickogo-prostoru>.
7. Підгорний А. З., Корольова Т. С., Павлова Т. В. Проблеми управління фінансами вищих навчальних закладів : монографія. Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2017. URL: <https://scholar.google.com/scholar?cluster=6152018445567687863&hl=en&oi=scholar>.
8. Пінчук І. О. Іншомовна комунікативна компетентність учителя початкової школи: теорія та методика: монографія / за наук. ред. Л. Я. Бірюк. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2020. 330 с.
9. Суліма Є. М., Шепелев М. А. Глобалістика : підручник. Київ : Вища школа, 2010. 544 с.
10. Турута О. В., Жидкова О. О. Модернізація системи вищої освіти як необхідна складова частина інтеграції України в європейський освітній простір. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 10. Том 2. 2019. С. 181–183.
11. Хан Є. Інтеграція України у європейський простір вищої освіти як складова цивілізаційного вибору. *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Історія*. 2015. № 3(126). С. 54–57.
12. Androshchuk Ihor, Pohrebniak Dmytro, Kulchytskyi Vitalii, Zelman Lesia, Kuznetsova Halyna, Zhyhora Iryna. Application of context-based learning in modern pedagogy. *Ad alta-journal of interdisciplinary research*. Volume 12, Issue 2, Page 22–28. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000830963300004>.
13. Bergan Sjur, Ligia Deca. Twenty Years of Bologna and a Decade of EHEA: What is Next? *In European Higher Education Area: the Impact of Past and Future Policies*, edited by Curaj et al., 283–306. Heidelberg/București: Springer Open /UEFISCDI, 2018. Accessed April 8, 2019. URL: [https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-77407-7\\_19](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-77407-7_19).
14. Bergan Sjur. The European Higher Education Area: A Road to the Future or at way's End? *Tuning Journal for Higher Education*. 2019. 6(2), 23–49. URL: [https://doi.org/10.18543/tjhe-6\(2\)-2019](https://doi.org/10.18543/tjhe-6(2)-2019).
15. Garben S. The Future of Higher Education in Europe: The Case for a Stronger Base in EU Law. *LEQS Paper*. 2012. No. 50. 50 p. URL: <http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/pdfs/LEQSPaper50>.
16. Kelsey Miller. Top Trends in Higher Education in 2021. URL: <https://www.northeastern.edu/graduate/blog/trends-in-higher-education/>.
17. Kovalchuk Vasyli, Iermak Tatiana. The development of communication skills of students of secondary school as a component of their leadership potential. *Society, integration, education*, vol ii, School pedagogy, preschool pedagogy. Page 292–303. DOI 10.17770/sie2021vol2.6384. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000832432500022>.
18. Pashko A., Pinchuk I. Methods of Classifying Foreign Language Communicative Competence Using on the Example of Intending Primary School Teachers. In: Babichev S., Lytvynenko V., Wójcik W., V yshemyrskaya S. (eds) *Lecture Notes in Computational Intelligence and Decision Making. ISDMCI 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing*, vol 1246. Springer, Cham. URL: [https://doi.org/10.1007/978-3-030-54215-3\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-54215-3_7).
19. The European Higher Education Area Between Critical Reflections and Future Policies. A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, P. Scott (Eds.). 2015. 1st ed. 2015, XLIV, 898 p. URL: <https://www.springer.com/gp/book/9783319187679>.
20. Trends in Higher Education. *Hanover Research HEDWP0519*. 2020. URL: <https://www.hanoverresearch.com/reports-and-briefs/2020-trends-in-highereducation/>.

#### References:

1. Antonyuk V. Intehratsiya vyshchoyi osvity Ukrayiny v yevropeyskyi osvitniy prostir dlya rozvytku liudskoho kapitalu. [Integration of higher education of Ukraine into the European educational space for the developing human capital]. *Zhurnal yevropeyskoyi ekonomiky*. 2021, volume 20, number 3 (78). P. 573–595. [in Ukrainian]
2. Artyomov I. V. Intehratsiya vyshchoyi osvity Ukrayiny u svitoviyi osvitniy prostir: vnesok Zakarpatskoho derzhavnoho universytetu. [Integration of higher education of Ukraine into the global educational space: contribution of Transcarpathian State University]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. 2012, issue 108 (1). P. 29–37. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv\\_2012\\_108%281%29\\_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2012_108%281%29_6) [in Ukrainian]

3. Zahalnoyevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsynuvannya. [Recommendations on language education: study, teaching, evaluation]. / Scientific editor of the Ukrainian edition: Dr. Ped. Sciences, Prof. S. Yu. Nikolayeva. K.: Lenvit, 2003. 273 p. [in Ukrainian]
4. Intehratsiya v yevropeyskyi osvityniy prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy. [Integration into the European educational space: achievements, problems, prospects]: monohrafiya [monograph] / by general. ed. F. G. Vashchuk. Uzhgorod: ZakDU, 2011. 560 p. [in Ukrainian]
5. Luhovyi V. I. Intehratsiya v yevropeyski prostory vyshchoyi osvity i doslidzhen – vazhlyva skladova heopolityky Ukrainy: uspihky i trudnoshchi realizatsiyi. [Integration into the European spaces of higher education and research is an important component of Ukraine's geopolitics: successes and difficulties of implementation]: zb. nauk. pr. Uzhhorod: Lira, 2009. Issue 1. 312 p. [in Ukrainian]
6. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 167 vid 10 lyutoho 2021 r. "Pro zatverdzhennya dorozhnoyi karty z intehratsiyi naukovo-innovatsiynoyi systemy Ukrainy do yevropeyskoho doslidnytskoho prostoru". [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 167 of February 10, 2021 "On the approval of the road map for the integration of the scientific and innovative system of Ukraine into the European research space"]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-z-integratsiyi-naukovo-innovatsiynoyi-sistemi-ukrayini-do-yevropeyskoho-doslidnytskoho-prostoru> [in Ukrainian]
7. Pidhornyi A. Z., Korolova T. S., Pavlova T. V., Lapina I. S. Problemy upravlinnya finansamy vyshcheykh navchalnykh zakladiv. [Problems of financial management of higher educational institutions] : Monohrafiya [Monograph]. Odesa: FOP Hulyayeva V. 2017. URL: <https://scholar.google.com/scholar?cluster=6152018445567687863&hl=en&oi=scholar> [in Ukrainian]
8. Pinchuk I. O. Inshomovna komunikatyvna kompetentnist uchytelya pochatkovoyi shkoly: teoriya ta metodyka: monohrafiya. [Foreign language communicative competence of the primary school teacher: theory and methodology: monograph] / za nauk. red. L. Ya. Biryuk. Cherkasy: Chabanenko Yu. A., 2020. 330 p. [in Ukrainian]
9. Sulima Ye. M., Shepieliev M. A. Hlobalistyka: pidruchnyk. [Global studies: a textbook]. K.: Vysheha shkola, 2010. 544 p. [in Ukrainian]
10. Turuta O. V., Zhydkova O. O. Modernizatsiya systemy vyshchoyi osvity yak neobkhidna skladova chastyna intehratsiyi Ukrainy v yevropeyskyi osvityniy prostir. [Modernization of the higher education system as a necessary component of Ukraine's integration into the European educational space]. Innovatsiyna pedahohika. [Innovative pedagogy]. Issue 10. Volume 2. 2019. P. 181-183. [in Ukrainian]
11. Khan Ye. Intehratsiya Ukrainy u yevropeyskyi prostir vyshchoyi osvity yak skladova tsyvilizatsiynoho vyboru. [Integration of Ukraine into the European space of higher education as a component of civilizational choice]. Visnyk Kyiv. nats. un-tu im. Tarasa Shevchenka. [Visnyk Kyiv national University named after Taras Shevchenko]. Istoriya. [History]. 2015. № 3 (126). P. 54–57. [in Ukrainian]
12. Androshchuk Ihor, Pohrebniak Dmytro, Kulchytskyi Vitalii, Zelman Lesia, Kuznetsova Halyna, Zhyhora Iryna. Application of context-based learning in modern pedagogy. Ad alta-journal of interdisciplinary research. Volume 12, Issue 2, Page 22-28. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000830963300004>
13. Bergan, Sjur, Ligia Deca. Twenty Years of Bologna and a Decade of EHEA: What is Next? In European Higher Education Area: the Impact of Past and Future Policies, edited by Curaj et al., 283–306. Heidelberg/București: Springer Open /UEFISCDI, 2018. Accessed April 8, 2019. URL: [https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-77407-7\\_19](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-77407-7_19).
14. Bergan Sjur. The European Higher Education Area: A Road to the Future or at way's End? Tuning Journal for Higher Education. 2019. 6 (2), 23–49. URL: [https://doi.org/10.18543/tjhe-6\(2\)-2019](https://doi.org/10.18543/tjhe-6(2)-2019).
15. Garben S. The Future of Higher Education in Europe: The Case for a Stronger Base in EU Law. LEQS Paper. 2012. No. 50. 50 p. URL: <http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/pdfs/LEQSPaper50>.
16. Kelsey Miller. Top Trends in Higher Education in 2021. URL: <https://www.northeastern.edu/graduate/blog/trends-in-higher-education/>
17. Kovalchuk Vasyl, Iermak Tatiana. The development of communication skills of students of secondary school as a component of their leadership potential. Society, integration, education, vol ii, School pedagogy, preschool pedagogy. Page 292-303 DOI 10.17770/sie2021vol2.6384. URL: <https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000832432500022>.
18. Pashko A., Pinchuk I. Methods of Classifying Foreign Language Communicative Competence Using on the Example of Intending Primary School Teachers. In: Babichev S., Lytvynenko V., Wójcik W., V yshemyrskaya S. (eds) Lecture Notes in Computational Intelligence and Decision Making. ISDMCI 2020. Advances in Intelligent Systems and Computing, vol 1246. Springer, Cham. [https://doi.org/10.1007/978-3-030-54215-3\\_7](https://doi.org/10.1007/978-3-030-54215-3_7).
19. The European Higher Education Area Between Critical Reflections and Future Policies. A. Curaj, L. Matei, R. Pricopie, J. Salmi, P. Scott (Eds.). 2015. 1st ed. 2015, XLIV, 898 p. URL: <https://www.springer.com/gp/book/9783319187679>.
20. Trends in Higher Education. Hanover Research HEDWP0519. 2020. URL: <https://www.hanoverresearch.com/reports-and-briefs/2020-trends-in-highereducation/>

***Pinchuk I. Developing english speaking communicative competence of higher education students as a prerequisite for the integration of Ukraine into the European educational area***

*Global integration processes, under which Europe has chosen integrative intellectual and innovative development, are a regular trend in the developing modern social life. The main manifestation of this is the European Cultural Convention and the Bologna Process, whose members should adhere to their basic principles in the higher education system. Accordingly, there is a need for today's Ukrainian specialists and scientists, in particular in the field of education, to be fluent in at least one foreign language (the most relevant today is English as the international language of science and modern technologies). Therefore, the article emphasizes the need to develop English-speaking communicative competence of higher education students, which is a prerequisite for the successful integration of Ukraine into the European educational space. The above determines the need for fluency in a foreign language by higher education institutions graduates of Ukraine as an important factor in their competitiveness on the world labor market. The purpose of the paper is a theoretical analysis of the peculiarities of developing the English-speaking communicative competence of specialists in the pedagogical field in their professional activities. It is noted that the urgent task of developing the foreign language communicative competence of intending specialists is the acquisition of professional terminology knowledge and the skills of using specialized vocabulary to perform professionally oriented tasks*

aimed at achieving successful communication in occupational situations. During the selection of authentic scientific professional texts, preference is given to original publications of a professionally oriented direction, since they make it possible to combine the most important directions in foreign language learning into a single whole: scientific monographs in English, conference materials, publications of theoretical and special studies results, analytical articles in periodicals and specialist publications in English, which are saturated with relevant professional terms and reveal scientific concepts. Specialized texts should satisfy the informational and cognitive needs of higher education students and stimulate the English speaking interaction of intending specialists on professional topics, supplement their knowledge of the specialty by means of reproduction and semantic processing of the acquired information, expand the students' communicative ability to real communication in English.

**Key words:** integration, the European area of higher education, higher education students, English-speaking communicative competence.

УДК 378-057.212(4)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.spec.2.12>

Подпльота С. В

## ОСОБЛИВОСТІ МОДЕЛЕЙ СТУДЕНТСЬКОГО ТЬЮТОРСТВА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних умовах освітній процес в європейських закладах вищої освіти спрямований на виконання соціального замовлення – формування самостійної, активної, ініціативної, творчої особистості. Поява студентського тьюторства викликана насамперед тенденцією оновлення змісту освіти, пошуком оптимальних методів та форм активізації навчально-виховної діяльності зі студентами та необхідністю розкриття їхнього внутрішнього потенціалу. У статті подано аналіз студентського тьюторства як педагогічної практики в умовах вищої освіти європейських країн, визначено передумови та переваги студентського тьюторства. Наголошено, що студенти-тьютори – взірці в очах своїх підопічних, тому що досягли кращих результатів у навчальній, виховній і організаційній роботі. Також це, як правило, креативні особистості, які, знаючи, що може зацікавити їхніх ровесників, вносять пропозиції з проведення тьюторіалів. Розглянуто три основні моделі студентського тьюторства, а саме: різновікове студентське тьюторство (Cross-Age Peer Tutoring), взаємне студентське тьюторство (Reciprocal Peer Tutoring), студентське тьюторство однолітків (Same-age Peer Tutoring). Описано способи об'єднання студентів у пари, наприклад, за рівнем здібностей, освоєними навичками чи віком тощо. Описано основні принципи, на які студент-тьютор спирається на тьюторіалах, а саме: принцип індивідуалізації, відкритості, гнучкості, безперервності, варіативності та взаємозв'язку гуманізму і поваги до тьюторантів. Запорука ефективності студентського тьюторства розглядається з позиції ефективності і безпосередності передачі знань. Наголошено, що у зв'язку з тим, що студент-тьютор сприймається як "рівний", порада та допомога, що надаються такими тьюторами, можуть бути сприйняті з більшою готовністю і бажанням, ніж аналогічна допомога викладача. Навчання студентів-тьюторів може проводитися за допомогою спеціальних програм, за рахунок безпосереднього включення в тьюторську роботу або як супровід і спостереження за роботою досвідчених тьюторів.

**Ключові слова:** європейські заклади вищої освіти, моделі тьюторства, студент-тьютор, тьютор, тьюторант, тьюторство, студентське тьюторство, тьюторські практики, тьюторіал.

Аналіз академічної успішності студентів закладів вищої освіти за останні два десятиліття підтверджує, що успішність студентів бакалаврату була досить низькою, незважаючи на позитивну динаміку останніх років [17]. Міжнародні звіти вказують на досить високі показники відрахування студентів – від 7% до 48% [7; 27]. Щоб підвищити якість вищої освіти з огляду на успішність студентів, було впроваджено низку політичних (наприклад, фінансові стимули), організаційних (наприклад, програми успіху студентів) і освітніх (наприклад, активне навчання на основі досвіду, орієнтоване на студента) заходів, стратегій та практик [1]. Університети європейських країн дедалі більше шукають творчі та динамічні підходи до організації освітнього процесу з метою покращення досвіду викладання та навчання. Багато закладів освіти виділили значні ресурси на нові програми адаптації студентів [1]. Ці програми в основному зосереджені на допомозі й підтримці студентів, сприянні їх інтеграції в соціальне та академічне середовище [20] і набувають різноманітних форм, наприклад, навчальні спільноти, тьюторство, студентське тьюторство тощо.

У зарубіжній педагогіці давно діє система наставників-тьюторів (англ. tutor і від латів. tueor – спостерігаю, дбаю). Ідея запровадження тьюторської системи виникла в закладах освіти Великобританії XII–XIII ст., де протягом багатьох століть вона зарекомендувала себе як ефективний засіб навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти. Основне завдання тьютора – підтримка активності студентів, спрямування на власний розвиток, стимулювання ініціативності, відповідальності, чіткого уявлення про рівень їхніх потенційних можливостей, життєвих орієнтирів у спільній діяльності.